

หัวข้อวิจัย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน
จังหวัดสระแก้ว

ชื่อผู้วิจัย ดร.นภาพร สิงห์นวล และ ดร.พรนภา เตียสุธิกุล

หน่วยงาน วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปีงบประมาณ 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน และเพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) เป็นการนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมารวมกันศึกษาหาคำตอบ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน เกษตรกร ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสระแก้ว และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน เกษตรกร ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ผู้ให้บริการโฮมสเตย์ ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ต่าง ๆ นักท่องเที่ยว และประชาชน ผลการวิจัยพบว่า

บ้านคลองอารามมีศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านศักยภาพชุมชนในด้านมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดแทรกวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในท้องถิ่นได้ในอนาคต เช่น วัดเขาสิงโต และอ่างเก็บน้ำนฤดินทรจินดา จังหวัดปราจีนบุรี รวมถึงการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน ศักยภาพชุมชนในด้านวิถีชีวิตชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตเกษตร เช่น การทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตโดยรอบที่สวยงาม เช่น สระหลวง Sky walk และเส้นทางป่าชุมชน เป็นต้น มีพิธีบวชป่าในบริเวณเขตป่าชุมชนของบ้านคลองอาราม และการละเล่นนางด้ง ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลของชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลจากการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ทำให้บ้านคลองอารามเป็นชุมชนเข้มแข็ง นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของตัวแทนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กำหนดรูปแบบโดยการรวมกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน

การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ผลการนำเสนอรูปแบบพบว่า ชุมชนสนใจมีส่วนร่วมต่อการนำเสนอรูปแบบเพราะชุมชนมองเห็นโอกาสและศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเกิดกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

Research Title Sustainable Agro-tourism Management in Sa Kaeo province
Author Napaporn Singnual and Pornnapa Tiasuthikun
Faculty College of Innovative Management
Budget Year 2020

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the potential of communities to agro-tourism management for sustainability; 2) to create a model of sustainable agro-tourism; and 3) to propose a sustainable agro-tourism management model. It is a mixed research method that brings together both qualitative and quantitative research methods to study for answers.

The samples in the qualitative research were community leaders, scholars, villagers, farmers, agricultural product processors, homestay providers and travel expert tourism executive in

Sa Kaeo Province. The sample groups in the quantitative research were community leaders, scholars, villagers, farmers, agricultural product processors, homestay providers, tourism providers, tourists and peoples. The results of this research were as follows:

Ban Khlong Arang has community potential for agro-tourism management. In terms of community potential, in terms of having potential tourist attractions. It is an agro-tourism attraction that interpolates the way of life of the people in the community. There are a variety of tourism activities can be linked with other local attractions in the future, such as Wat Khao Singto and Naruebhadin Jinda Reservoir, Prachinburi province. Including a clear division of the area for use in tourism Community potential in the way of life of the community. There are tourist attractions, a way of agricultural life, such as farming according to the sufficiency economy philosophy. Tourist attractions have beautiful surrounding scenery such as Saluang, Sky walk and community forest path, etc. There is a forest ordination ceremony in the community forest area of Ban Khlong Arang and Nang Dong. Human resource potential of the community is that people in the community have unity, collaboration in various fields as a result of having strong and visionary leaders to make Ban Khlong Arang a strong community. Leading to the process of taking part in the management of agro-tourism effectively.

Sustainable agro-tourism management model appropriate to the context and needs of the community through a process of participation of representatives and stakeholders, the model was organized in the form of a Sustainable agro-tourism management committee.

Presentation of sustainable agro-tourism management model were the community is interested in participating because the community sees opportunities and potential of the community in the management of agro-tourism and a process of planning with participation of the community.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ใหญ่พัฒนา พรหมเผ่า และประชาชนบ้านคลองอาราง หมู่ที่ 16 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่งในการสำรวจพื้นที่ การให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมเวทีประชาชน การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย และการร่วมกิจกรรมของ คณะผู้วิจัยทุกกิจกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและผลการศึกษา จนนำไปสู่การได้รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่มีความเหมาะสมกับชุมชน และสามารถนำไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้จริง

ขอขอบพระคุณท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสระแก้ว วัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว เกษตรจังหวัดสระแก้ว องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ในการให้สัมภาษณ์และจัดประชุมกลุ่มเพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของพื้นที่วิจัย และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อำนวยความสะดวกสำหรับการลงพื้นที่และสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของจังหวัดสระแก้ว เพื่อประกอบการดำเนินโครงการวิจัยของคณะผู้วิจัย

สำหรับทุนสนับสนุนการวิจัย คณะผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย (ทุน วช.) จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีงบประมาณ 2563

อาจารย์ ดร.นภาพร สิงห์นวล

อาจารย์ ดร.พรนภา เตียสุธิกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	8
2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	20
2.3 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน	28
2.4 การวิเคราะห์ SWOT	36
2.5 บริบทของชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว	38
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
3.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	53
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.3 เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	55
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 4 ผลการวิจัย	60
4.1 ผลการวิจัย	60
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
5.1 สรุปผลการวิจัย	105
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	121
5.3 ข้อเสนอแนะ	131

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	133
ภาคผนวก	138
ภาคผนวก ก	139
ภาคผนวก ข	142
ภาคผนวก ค	149
ประวัติผู้วิจัย	154

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาประเทศไทยระหว่างปี 2558-2562	1
2 จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ระหว่างปี 2558-2562	4
3 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดสระแก้ว	39
4 จำนวนประชากรตามรายอำเภอ	40
5 จำนวนประชากรตำบลบ้านแก้ง	41
6 การประกอบอาชีพประชาชนตำบลบ้านแก้ง	43
7 จำนวนและร้อยละศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	66
8 จำนวนและร้อยละศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	67
9 จำนวนและร้อยละศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	68
10 จำนวนและร้อยละศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	68
11 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	73
12 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	74
13 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	74
14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	75
15 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้	75
16 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมตามองค์ประกอบ	76
17 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวม	77
18 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพ การรองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวม	82
20	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ด้านศักยภาพการ รองรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	83
21	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ศักยภาพ การดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	85
22	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม	87
23	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ	97
24	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ	97
25	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ	98
26	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	98
27	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ในภาพรวม	99
28	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน	100

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การจัดประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	12
2	บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	17
3	แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเพื่อชุมชน	28
4	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff	31
5	การวิเคราะห์ SWOT	36
6	กรอบแนวคิดในการวิจัย	51
7	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)	60
8	การทำแผนที่เดินดินบ้านคลองอาราง	64
9	รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง	90
10	วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านคลองอาราง	92
11	เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง	95
12	โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านคลองอาราง 2 วัน 1 คืน	96
13	เว็บไซต์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านคลองอาราง	116